

N:o 16. Redaktör och utgifvare: FRANS J. HUSS.
Expedition: Hötorget 6, 1 tr. upp öfv. gård.

Stockholm den 15 Oktober 1887.

Pris: Helt år 5 kr., halft 3 kr. Lösn:r 25 öre. Årg. 7.
Bilaga N:o 1 50 öre. Bilaga N:o 2 25 öre.

Wolfgang Amadeus Mozart.

En rikedom af musik, af harmoni och renaste välbehag tillströmmar oss då vi höra namnet Mozart. Hans konst är fri från stoftets tyngd, lätt och bevingad flyger hon hän öfver mensklighetens lidande och nöd; hvar hon berör smärtan, ikläder sig denna en lättare dräkt, allt hvad hon drager till sig på sitt område skänker hon en förklarad skönhet. Sol-ljus, klarhet, fulländadt jemnmått mellan känsla och uttryck, mellan det sinliga och andliga, en nära nog outtömlig skaparkraft karakterisera honom, som man kallat tonernas Rafael. Aldrig har en tonri-kare genius vandrat här på jorden, aldrig har en rikare källäder af gyllne melodier strömmat hos någon, så som hos honom, och med så lekande otvun-genhet herskade ingen öfver konstens former så som han gjorde redan som barn. Hvad han såg och upplefde, hvad han tänkte och kände, gestaltade sig för honom i toner; hans själ, hela hans väsen gick upp i musik. Såsom förmedlare mellan Haydns naivare och Beet-hovens mera medvetna verldsomfattande konst på det instrumentala området och på ett ännu mera afgörande sätt såsom mästare för operan, hvars stela, traditionela italienska formalism han, tack vare snille-glöden i sin musik, omska-pade till en levande orga-nism, besjälad och ompräg-lad till en klassisk tysk konstbild, uppfylde han sin stora mission inom det skö-nas värld.

Det har funnits väldi-gare tonheroer än han; öf-

ver hans ljusa bild kastade en sådan jätte-gestalt som Beethoven, musikens förste bland alla folk, i alla tider, sin skugga; men mera sånglustig, behaglig och har-monisk än han har ingen funnits. Så-som ett konungsligt snille höjer sig Mo-zart, världens förste melodist, strålände genom århundraden, som spårlöst gå fram öfver hans verk. Och likväl samman-tränger sig summan af hans egentliga lifsarbete till icke stort mer än ett årti-onde, ty i blomman af sin ålder måste han redan skiljas från den värld, hvars glada, sorglösa barn han var. Förtroende-fullt väntande allt af det lif som, huru

mycket det än lofvade honom som barn, åt mannen likväl förnekade alla yttre för-måner och äreställen; oegennyttigt gif-vande hvad han egde; med slösande hand utströende sina rika skatter och dock till sin sista dag kämpande mot afund och nöd; ett solljust barnasinne och på samma gång en tragisk hjelte och martyr för sin konst: sådan står Mozart framför oss förevigad i tonernas rike!»

Med dessa ord börjar »La Mara» i en tysk musiktidning en biografi öfver Mo-zart, hvars lefnadsöden och lifsverk i dessa dagar öfverallt återkallas i minnet då da-gen närmar sig för firandet af »Don Juans» hundraårsjubileum, detta det förnämsta mäster-verket af världens mest uni-versala musikaliska snille. Förlidet är kunde man ha firat 130:de årsdagen af mästarens födelse och om fyra år inträffar 100:de års-dagen af hans död; anled-ningar ha sålunda funnits till att förut eller om nå-gra år högtidlighålla den store komponistens minne; emellertid synes det vara ett allmänt beslut inom musikverlden, och har äfven sina goda skäl, att ställa en sådan minnesfest i sam-band med inträffandet af hundra de årsdagen sedan hans chef d'oeuvre skänk-tes åt verlden genom dess första uppförande. Visser-ligen hade Mozart ett par år förut bragt sin snillrika komiska opera »Figaros bröl-lop» öfver scenen, ett för-sta rangens mästerverk i sin art, men hans »Don Juan» har man alltid till-mätt än högre rang och med epitetet »operornas opera» angifvit hennes stora epokgörande betydelse. »Don Juan är, till och med i mo-

dern mening fattadt, den första romantiska opera musikhistorien har att uppvisa», yttrar Naumann. »Och 'Don Juan' är en romantisk opera i den högsta stilen; icke en sådan blott som i likhet med 'Oberon', 'Hvita frun', 'Muraren', 'Undinen' rör sig på det fantastiska, äfventyrliga, humoristiska området, utan som i sig upptagit det högtragiska och dämoniska såsom hufvudmoment. Ty medan andeverlden i 'Hvita frun' och i 'Oberon' endast spelar en hastig eller naivt barnslig och intagande rol, så ingriper hon i 'Don Juan' med ett förfärande tragiskt allvar och genom ett budskap från andra sidan grafven, hvilket uppträder som en hämnande Nemesis. Hjeltens titannatur och operans deraf skapade tragik uttrycka sig också på ett gripande sätt redan i första takterna af introductionen till operans ouverture.»

Vi tala på ett annat ställe i detta nummer om »Don Juans» tillkomst och första uppförande; här meddela vi nu till en bild af operans skapare en kort erinran om Mozarts lefnadsöden och de verk han lemnat oss i arf.

Wolfgang Amadéus Mozart föddes d. 27 Jan. 1756 i Salzburg. Hans förnäm lydte egentligen: Johannes Crystostomus Wolfgangus Theophilus; hans far öfversatte Theophilus med Gottlieb, som han sjelf sedan förvandlade till Amadéus; hans konfirmationsnamn var Sigismund. Hans fader, Leopold Mozart, var en förträfflig musiker och innehade tjänst som erkebiskoplig hofmusiker och sedan vice kapellmästare. Med sin hustru, Anna Maria Bertlin från St Gilgen, egde denne två barn, båda två ovanligt begåfvade i musikaliskt hänseende, nämligen Maria Anna, kallad Nannerl, och den fem år yngre Wolfgang. Under faderns insigtsfulla ledning utvecklade sig de båda barnens anlag så grundligt och snabbt, att Leopold Mozart redan 1762 kunde företaga en konstresa med sina båda barn. Om Wolfgangs tidigt framträdande musikaliska känsla och underbara anlag har man flercaldiga berättelser. Så skall han redan vid 4 års ålder ha klottrat till en klaverkonsert, hvarvid han öfverraskades af fadern, som, då han fick veta hvad gossen sysselsatte sig med, skrattande ryckte till sig det nedplumpade papperet för att betrakta kompositionsförsöket. Till sin förvåning fann han att gossen arbetat ut sin konsert efter musikaliska regler men anmärkte att stycket kunde inte begagnas emedan det var för svårt. »Derför är det också en konsert», svarade den lille komponisten; »man måste öfva sig så länge derpå tills det går; så här skall det låta»; han började spela sin konsert, och ehuru han ej kom ut med det riktigt, kunde han dock göra sig förstådd af sina åhörare. Hans tonsinne berättas också ha varit så känsligt, att han svimmade vid starkt trumpetljud, och om hans fina öra meddelar man flere bevis. Redan vid 5½ års ålder medverkade gossen vid en konsert i Salzburg 1761, men det var först året derpå som han jemte

systemen gjorde sig mera bemärkt. Den då företagna konsertresan ställdes först till München i början af året samt vidare i September månad till Wien. Öfverallt väckte de unga tonkonstnärerna det största uppseende och särdeles den unge Wolfgang var föremål för smek och beröm i högsta grad. Den liflige och kække gossen förde sig också med stor frimodighet, och man berättar att han vid hofvet i Wien utan vidare omständigheter sprang upp i knät på Maria Theresia och kysste henne. Framgångarne i de sydtyska hufvudstäderna förmådde Leopold Mozart att året derpå med barnen företaga en ny konserttur, som räckte i tre år. Denna gick först till Bayern och vidare till Rheinprovinserna, Bryssel, Paris, London, Holland och Schweiz. Som ett under betraktades öfverallt den unge gossen, hvilken lät höra sig som virtuos icke blott på klaver, utan äfven på orgel och violin. Till Paris anlände de i Nov. 1763 och bodde der hos den bayerske gesandten, greve Eyck. De spelade här inför m:me Pompadour och kungaparet och fingo med allerhögsta tillstånd gifva två offentliga konserter. I Paris utkommo Mozarts första tryckta kompositoner, 4 sonater för violin och pianoforte, af hvilka två tillägnades och egendömdes öfverlemnades af komponisten till prinsessan Victoire, Ludvig XV:s dotter; de begge andra tillägnades grefvinnan Tessé. Från Paris ställdes kosan till London och hofvet i St. James, der han blef en favorit hos kung Georg III och hans gemål och blef mycket omhulad af Johan Christian Bach, den store Sebastians tredje son, hvilken ställde honom på åtskilliga prof, som han med heder bestod: improvisationer af alla slag, transpositioner till svåra tonarter, ackompanjement på fri hand m. m.

I London utbildade han sig under umgänge med den berömda sopranisten Manzuoli äfven i sång och lärde sig att skriva sångbart för rösten. Här komponerade han också violinsonater, 6 stycken, hvilka han tillägnade drottning Sophie Charlotte, och små orkestersymfonier af honom blefvo här flere gånger gifna. Från London reste man till Haag efter inbjudning af prinsessan af Nassau-Weilburg, åt hvilken Mozart tillägnade sina 6 följande violinsonater. I Lille och Haag insjuknade båda barnen lifsfarligt, så att under fyra månader inga konserter kunde gifvas. På hemresan besökte de ännu en gång Paris och återvände öfver Schweiz till Salzburg, der de inträffade i Nov. 1766. Efter ett års allvarliga studier förnyades konsertresorna, och färden ställdes först till Wien. Här spelade den unge Mozart för kejsar Joseph II och skref på dennes uppmaning sin första opera, »La finta semplice», hvilken, ehuru antagen till spelning och trots Hasses och Metastasios rekommendationer, genom intriger aldrig blef uppförd. Deremot blef ett sångspel »Bastien och Bastienne» utfördt i en privat krets, och den 7 Dec. 1768 dirigerade den 12-årige Mozart första gången en konsert, nämligen utförandet af en högtid-

lig messa som han komponerat och som gafs vid en kyrkoinvigning i Wien. Då han efter vistelsen här återkom till Salzburg, blef gossen der utnämnd till erkebiskoplig konsertmästare, men stannade endast ett år i födelsestaden. I Dec. 1769 anträdde han med fadern en resa till Italien, musikens förlofvade land den tiden, der hans konstnärliga utbildning skulle fullbordas. Han ansågs här för ett »natures underverk» och i Neapel trodde man fullt och fast på att hans färdighet i venstra handen berodde på en ring, som han sedan måste aflägga för att öfvertyga allmänheten att det ej var trolldom med i spelet. Kyrkor och teatrar, i hvilka han konserterade, voro öfverfyllda och stränga prof, som han underkastades af lärda mästare sådana som Sammartini i Milano och pater Martini i Bologna, genomgingos med största heder. I Rom utförde fjortonåringen det storverket att ur minnet korrekt afskrifva efter första åhörandet i Sixtinska kapellet Allegris berömda Miserere, hvilket afundsjukt bevarades såsom den heliga stolens egendom och ej fick utlemnas till afskrift. Påfven Clemens XIV öfverräckte honom vid en audiens riddarkorset af »gyllene sporren» (hvarför han sedan undertecknade sig Cavaliere), och på hemvägen blef han i Bologna efter öfverständens klausurexamen upptagen i »Academia filarmonica». I Milano stannade våra resande öfver, och vid julen 1770 uppfördes här den af honom beställda operan »Mitridate, re di Pontox», hvilken 20 gånger efter hvarandra gafs med enormt bifall. I Mars 1771 inträffade de åter i Salzburg men voro redan om hösten samma år åter i Milano, der en teatralisk serenad af Mozart: »Arcanio in Alba», uppfördes vid erkehertig Ferdinands förmålning med en prinsessa af Modena; denna serenad slog Hasses festopera »Ruggiero» alldeles ur brädet. Strax derefter dog erkebiskopen i Salzburg och efterträddes af den musiken föga bevågne grefve Hieronymus Colloredo, till hvilkens installering Mozart 1772 skref operan »Il sogno di Scipione». Vid julen samma år finna vi Mozart åter i Milano, för uppförandet af sin opera »Lucio Silla»; detta var hans sista opera för Italien, ty hans erkebiskop vägrade honom ytterligare permission. Han ledde nu en tid i lugn, flitigt komponerande symfonier, messor, konserter och kammarmusik, alla afpassade efter den tidens och ortens förhållanden. Musiken var nämligen då ej sitt eget ändamål utan tjenarinna för bestämda medel och mål. Konstnärrens val var icke beroende af hans egen inre böjelse utan af utifrån kommande uppdrag, och i sin beroende ställning kunde icke en gång Mozarts geni befria sig från dessa fjättrar.

Till karnevalen 1775 hade Mozart engagerats att skriva en opera för München, nämligen »La finta giardiniera», som rönt ett lysande emottagande, och kort derefter följde i Salzburg »Il re pastore», till firande af kejsar Maximilians dervaro. Trots alla dessa framgångar hade Mozart ännu icke vunnit någon trygg ekonomisk

ställning — hans konsertmästaretjänst som virtuos, orkesterspelare och komponist inbragte honom endast 150 gulden om året —; fadern tänkte därför på nya resor; men erkebiskopen vägrade tillstånd dertill. Mozart beslöt då att taga afsked, hvilket med svårighet och onådigt beviljades honom, och anträdde sedan, åtföljd af sin moder, en konstresa med Paris till mål. Först uppehöll de sig i München, der inga framtidsutsigter yppade sig; derpå reste de till Mannheim, der Mozart förälskade sig i sångerskan Aloysia Weber, men begaf sig på faderns enträgna yrkande vidare och inträffade slutligen i Paris. Intriger motarbetade emellertid hans framgång här och han måste äfven här uppehålla sig med att gifva lektioner. Här hade han då den stora olyckan att förlora sin moder, som afled d. 3 Juli 1788. Djupt bedröfvad återvände han hem och erbjöds här att åter inträda i sin tjänst mot högre sold och utsigt till kapellmästaretjänst, hvarjämte hans tillbedda Aloysia skulle erhålla engagement vid den erkebiskopliga operan, — och för hennes skull antog han anbudet. Men hon hade redan låtit engagera sig i München — och hennes hjerta hade vändt sig ifrån honom. Från denna tid datera sig musiken till dramat »König Thomas» och den ofulländade operetten »Zaide» m. m. Då erhåller han en inbjudning att komponera en stor opera för karnevalen 1781 i München och fullbordar nu med »Idomeneo» sitt första monumentala verk. Denna opera, som Mozart själf sätter högst näst »Don Juan», gafs första gången den 29 Jan. 1781 och med denna slutar hans Salzburger-tid.

Trött vid erkebiskopens tyranni, löste han sig nu ur dennes tjänst och bosatte sig i Wien. Längre dröjde det dock innan han vann någon anställning — 1789 är han kejsarlig kammarmusikant med 800 floriners lön —, men han hade åtminstone frihet att arbeta på större verk här, och det gjorde han också. På uppdrag af kejsaren skref han nu »Belmonte und Konstanze oder die Entführung aus dem Serail» (»Enleveringen ur S.»), hvilken, trots nya intriger, på kejsarens befallning gick öfver scenen d. 12 April 1782. Samtidigt hade Mozart äfven funnit sin Konstanze. Hon var en syster till den af honom en gång så högt älskade Aloysia Weber (kusin till »Frischytens» komponist), sedan gift med skådespelaren Lange, och liksom systemen var hon en lärjunge till Mozart. Dennes far lade sig emot denna förening, då Mozart icke hade någon mera trygg ekonomisk ställning, men tack vare hjälpen af hans gygnarinna baronessan Waldstädten blefvo Mozart och hans Konstanze d. 4. Aug. 1782 ett lyckligt par. Och de blefvo detta trots den brist som ofta rådde i deras hem på grund af små inkomster och Mozarts sorgslöshet i finansiella angelägenheter. Från 1782 till 1785 tillkommo de sex berömda, Haydn tillägnade stråkvartetterna. År 1786 uppfördes operetten »Der Schauspielsdirektor» och

samma år bragte Mozart det på sex vecor skrifna mästerverket »Le nozze di Figaro» (»Figaros bröllop») första gången upp på scenen, men genom den dåliga framställningen — man påstår att italienarne med afsigt sjöngo illa — var operan nära att falla igenom; bättre öde rönt hon i Prag. Till tack härför skref Mozart för denna stad sin »Don Juan», uppförd der första gången d. 29 Okt. 1787. Året derpå uppstodo på kortare tid än tre månader hans tre mästerliga symfonier i ess-dur, g-moll och c-dur. 1789 företog han en resa till Berlin och spelade under vägen dit vid hofvet i Dresden och i Leipzig å Thomaskyrkans orgel. Om Mozarts vistelse i Berlin och i Prag för uppförandet der af »Don Juan» hänvisa vi till särskilda artiklar i dagens nummer. Återkommen till Wien fick han i uppdrag af kejsaren att skriva en ny opera, och denna, buffan »Cosi fan tutte», uppfördes 1790 samt slog mycket an oaktadt den dåliga texten af Da Ponte. Under hans sista lefnadsår uppstod »La Clemenza di Tito», skrifven för Prag och der uppförd d. 6 Sept. 1791 vid Leopold II:s kröning; samma år d. 30 Sept. gafs i Wien hans mest populära opera, »Die Zauberflöte» (»Trollflöjten»), som skrefs för hans vän Schikaneder, textens författare, hvilkens ruinerade affärer Mozart ville upphjelpa och som till tack bedrog honom på belöningen. Mästarens slutnalkades. Hans sista verk, äfven det ett storverk, var hans »Requiem», beställt af en enskild person. Döden träffade honom d. 5 Dec. 1791 innan han fullbordat detsamma, men det blef sedan afslutadt genom hans lärjunge Süssmayer. Det härliga »Lacrimosa» i detta Requiem var Mozarts svanesång.

Mozarts begrafning anordnades så enkelt och sparsamt som möjligt, han erhöill icke en gång egen graf, utan ned-sänktes i »den allmänna grafven», så att man icke med säkerhet känner hans grafplats. De få vänner, som ledsagade honom på hans sista färd, följde honom endast halfvägs till kyrkogården. Å denna blef 1858 på hans dödsdag en minnesvård upprest, men den österrikiska kejsarstaden rustar sig nu att med ett mera storartadt monument ära hans minne. I födelsestaden Salzburg aftäcktes 1842 hans bronsstaty af Schwanthaler och ett minne af annan art är det i denna stad grundade »Mozarteum», hvilket icke blott eger en värdefull samling af Mozarts handskrifver och reliquier beträffande honom, utan också är en musikalisk läroanstalt och ett konsertinstitut. I Frankfurt grundades äfven år 1838 en »Mozartsstiftelse», som bereder unga obemedlade talanger understöd för musikstudier.

Mozart efterlemnade tvenne söner, af hvilka den äldste, Karl, som icke röjde några musikaliska anlag, blef embetsman och dog 1859 i Milano. Den yngste, Wolfgang Amadeus, något öfver fyra månader gammal vid faderns död, egnade sig deremot åt musiken, uppträdde offentligt som pianist och komponist med rätt

stor framgång och lefde i flere år som musiklärare och dirigent för den af honom bildade »Cäciliaföreningen» i Lemberg. Han dog i Karlsbad 1844.

Biografier öfver Mozart eger man af Niemtschek (1798), Nissen (1828), Oulibicheff (1843), Holmes (1845) etc. Den förnämsta är Otto Jahns »Wolfgang Amadeus Mozart» (1856—1859 i 4 band, 2:a uppl. 1862 i 2 band). Vidare har man öfver Mozart och hans verk arbeten af Ludv. Nohl (flere skrifter) och Meinardus (1883); en kronologisk förteckning öfver Mozarts verk uppgjordes af v. Köchel 1862.

Katalogen öfver Breitkopf et Härtels år 1876 begynta monumentala samlingsupplaga af Mozarts verk upptager: 1) Kyrkomusik: 15 mässor, 4 litanior, 4 kyrie, 9 offertorier, kantaten »Davidde penitente», 2 frimurarekantater och 22 arbeten af olika slag; 2) 20 operor och sångspel; 3) Sönger: 43 arier, 2 duetter, 6 terzetter och 1 kvartett med orkester; 34 visor med klaver, 20 körer samt 3 mindre körer; 4) Orkesterverk: 41 symfonier, 2 symfonisatser, 31 divertissement eller serenader, 9 marscher, 25 orkesterdanser, »Maurische Trauermusik» och ett dussin mindre saker för diverse instrument, deribland harmonika, klockspel och t. o. m. positiv; 5) Soli med orkester: 6 violinkonserter, 6 soli för violin, 2 flöjtkonserter, 4 hornkonserter, 1 klarinettkonsert, 25 klaverkonserter och 8 konserter af diverse slag, deribland för 2 och 3 klaver; 6) Kammarmusik: 7 stråkvintetter, 26 stråkvartetter, 2 klaverkvartetter, 7 klavertrion, 42 violinsonater och dessutom 14 andra ensembler för olika instrument; 7) Klavermusik: 5 sonater och ett andante med variationer för fyra händer; en fuga och en sonat för två klaver; 17 sonater, 4 fantasier, 15 variationsverk, 35 konsertkadenser, flere menuetter, 3 rondon, 1 suite m. m. för två händer; 8) Orgelmusik: 17 sonater, till större delen med två violiner och violoncell. Dertill kommer ett supplement innehållande Requiem, andra ofullbordade eller tvifvelaktiga verk samt bearbetningar af andras verk.

En sådan fruktsamhet som ofvannämnda katalog visar är rent af häpnadsväckande, helst då man tänker på Mozarts korta lifstid, hans många resor och praktiska verksamhet, men han arbetade med otrolig lätthet och allt hvad han fäste på papperet var endast en renskrifning af det i tankarne redan fullfärdiga. Många af hans verk äro naturligtvis numera föräldrade, men en rik skatt af sådana skall ännu i sekler trotsa förgängelsen; så hans förnämsta operor, symfonier och kammarmusik, pianosonaterna och konserterna äfvensom några af hans sönger.

Af Mozarts operor hafva följande gått öfver vår operascen, för första gången under det inom parentes angifna året: »Trollflöjten» (1812), »Don Juan» (1813), »Enleveringen ur Serailen» (1814), »Figaros bröllop» (1821), »Titus» (1823)

och »Troheten på prof» (»Cosi fan tutti» 1830). På Stjärnströmska Mindre teatern gick »Teaterdirektören» öfver scenen 1857 och detta verk har som bekant varit upptaget på Nya teaterns repertoar under senaste tiden.

Tillkomsten och första uppförandet
af
Mozarts »Don Juan».

Ett minnesblad till operans hundraårsfest
af L. ERBACH.

Emedan Pragarne förstå mig så väl, vill jag skriva en opera särskildt för dem», hade Mozart yttrat under liflig känsla af tacksamhet för det entusiastiska mottagande, som hans »Figaro» 1786 rönt i Prag. Och det ges ju ej för en konstnär någon större tillfredsställelse än att se sig förstådd. I Wien förstod man Mozart blott till hälften, i Prag fullkomligt, i Wien hade han att kämpa mot allehanda ledsamheter, mot afund och fiendskap, särdeles från hofoperadirektören Salieris sida, under det han i Prag endast fann varma, tillgifna och beundrande vänner. Musiker och sångare vid teatern i Prag voro visserligen icke bättre än vid kejsarliga hofoperan i Wien, men de voro Mozart med lif och själ tillgifna och gjorde sitt yttersta för honom; deraf kom det sig att hans operor ingenstädes gingo med så god ensemble som i Prag.

»Impresarion för dervarande opera, Bondini, skyndade sig att taga Mozart på orden, och denne förpligtade sig att till nästa vintersäsong komponera en opera.

Det första Mozart naturligtvis hade att göra var nu att se sig om efter en text, ty han hade fritt val i afseende på en sådan. Återkommen till Wien, uppsökte han för detta ändamål hofpoeten abbé Da Ponte, som förut lemnat honom texten till »Figaro». En lycklig omständighet fogade sig så att denne redan hade liggande utkastet till en operadikt: »Il dissoluto punito ossia il Don Giovanni» — »Den bestraffade vållusten eller Don Giovanni» (Juan) —, hvars ämne tagits från ett gammalt spanskt drama af Tirso de Molina: »El confiado de pietro» — »Stengästen». Samma ämne hade redan Molière och Goldini användt till skådespel och Cimarosa nyttjat för sin opera »Il convitato de pietro».

För öfrigt saknar berättelsen om stengästen icke helt och hållet historisk grund. För några århundraden sedan skall en Don Juan de Tenario ha funnits i Sevilla; denne tillhörde en ansedd familj i Andalusien och vann för sina utsväfnigar en sorglig ryktbarhet. Det berättas att han dödat en guvernör eller slottsfogde, hvars dotter han förfört, att på dennes graf i den helige Franciscus' kloster guvernörens staty blifvit upprest såsom ett monument och att klostrets munkar lockat Don Juan i ett bakhåll och dödat honom, emedan han förhånat och förolämpat dem, samt derefter utspridd

det ryktet, att han i det ögonblick då han insulterat guvernörens staty uppslukats af jorden och försvunnit i afgrunds-lågor.

Mozart fann sig af detta ämne, hvilket lemnar så stort och mångsidigt spelrum för musikalisk behandling, på det högsta tilltalad, och likaså tillfredsstälde honom den form som Da Ponte gifvit detsamma, ehuru hans bearbetning tydligen led af brist på sammanhang. Men detta fel ersattes rikligen af den högst dramatiska inledningen och en mängd af anslående, med hvarandra kontrasterande scener: försök till våldshandlingar, mord, förtviflansrop och hämbesvärjelser, en gravvård som talar, ett muntert bröllop, en orgie och döden uppträdande i egen person som gäst, och till slut en afgrundsärd.

Det är Mozarts upphöjda musik som åt dessa hvar för sig dramatiska men, som sagdt, sammanhangslösa scener förlämnar en inre, djupt gripande verkningskraft. Det hela sammanhålles genom den herskande tanken på döden i dess oskiljaktiga förbindelse med framtid och efterverld. Och hur underbart förstår ej Mozart att låta döden tala i guvernörens person!

Dikten i och för sig, särskildt i den ursprungliga tyska öfversättningen, hvilken Viol, Bitter, Wolzogen och Eppstein mer eller mindre lyckadt, emellertid utan praktisk framgång, sökt förbättra, har erbjudit ett särdeles lämpligt underlag för den högsta uppenbarelse af det mozart'ska snillet.

Fullkomligt hängifvande sig åt sitt ämne, gick Mozart med brinnande ifver till arbetet. Hur mycket detta sysselsatt hans tankar visar följande anekdot, som man berättar om honom.

Då han en dag begaf sig till ett värds-hus för att der intaga sin måltid, grådte under vägen en ny idé i hans hufvud, hvilken bemäktigade sig honom helt och hållet. Mekaniskt flögo hans blickar öfver matsedeln och han beställde: »En portion grynvälling».

Soppan kom, men Mozart rörde henne ej. Med hufvudet stödt emot handen fullföljde han sin idé. Under det hans fantasi arbetar, märker han ej att soppan kallnar. Efter en halftimme utropar han: »En stekt flundra!» Soppan tages bort och i stället framsättes den till utseendet lockande fisken, hvilken emellertid lika litet förmår att reta konstnärens appetit. Fem rätter beställas på detta sätt efter hvarandra, framsättas och — blifva orörda.

Kyparen började tro att den besynnerlige gästen icke hade alla sina skrufvar i behåll och släppte honom ej ur sigte. Så hade två timmar gått till ända utan att mästaren lemnade sina drömmars land. Plötsligen lyfte han upp hufvudet, hans kinder fingo högre färg, hans ögon lyste, och sedan han kastat ett guldmynt på bordet, lemnade han salen med hastiga steg i det han mumlade för sig sjelf:

»Äntligen har jag funnit det!»

Hvad han hade funnit var finalen i första akten af »Don Juan».

För öfrigt lär Mozart ej mindre än fem gånger ha komponerat den bekanta duetten »Du bör ej fruktan bära».

Då mästaren i September 1787 med sin hustru begaf sig till Prag, der han steg af vid sin vän Dusseks i närheten af staden belägna landställe, var kompositionen redan långt framskriden. Men här först blef partituret färdigt, medan i staden klaverrepetitionerna togo sin början och sångare och sångerskor under Mozarts ledning instuderade sina roller.

En gång under dessa repetitioner yttade Mozart till kapellmästaren Kucharz, då denne prisade hans lätthet att komponera: »Jag försäkrar er, min bäste vän, att ingen har nedlagt så mycken möda som jag på komponerande. Det ges ingen stor mästare, som jag ej grundligt och flerfaldiga gånger har genomstuderat.» Åter ett bevis på det bevingade ordet »Snillet är fliten».

Derefter följde scenrepetitionerna med orkester, hvarvid ett och annat komiskt intermezzo föreföll. Så misslyckades signora Bondini, som sjöng Zerlina, hvarje gång vid det ställe i slutet af andra akten då hon ropar på hjälp. Hon skrek hvarken i rätt tid eller starkt nog.

Mozart steg otålig upp på scenen, och i det ögonblick då Zerlinas rop måste höras, stötte han häftigt till henne i sidan så att hon i förskräckelsen gaf till ett högt skrik. »Bravo, Donella, så skall ni skrika!» utropade mästaren.

Då en af basunisterna, en äldre man, vid ackompanjerandet af guvernörens sång i fjerdte akten alltid blåste fel, gick Mozart fram till honom och sökte förklara stället för mannen. Mannen svarade emellertid kort och godt: »Det kan man inte blåsa, och ni behöfver inte lära mig blåsa basun!»

»Bevare mig Gud för det, min käre vän!» utropade Mozart skattande, begärde penna och papper samt ändrade stället.

Slutligen hade man hunnit till aftonen före första representationen och Mozart synes — åtminstone berättar så etatsrådet von Nissen, Mozarts förste utförligare biograf, hvilken gift sig med Mozarts enka — fullständigt ha förgätit att skriva ouverture till operan. Först en af de gäster, hvilka församlat sig hos mästaren för att lyckönska honom till framgången af hans verk, gjorde honom uppmärksam härpå då klockan redan visade midnatt.

Mozart drog sig tillbaka till sitt rum, åtföljd af sin hustru, och satte sig ned vid skrifbordet för att nedskrifva ouverturen. Men punschen hade gjort honom så sömnig, att han i hvart ögonblick nickade till och fru Constance kunde endast genom allehanda lustiga historier hålla honom vaken och vid godt lynne. Ouverturen var emellertid vid dagens inbrott färdig och kopisterna väcktes för att hinna utskrifva stämmorna till dess operan skulle begynna.

Så berättar herr von Nissen, och många senare biografer hafva på god tro eftersagt honom, medan andra åter betviflat riktigheten af hans uppgifter. Vi måste sluta oss till dessa senare, ty vi anse Mozart för en samvetsgrannare konstnär, än att han skulle ha förgätit en så vigtig del af operan som ouverturen, och det synes oss för öfrigt omöjligt att han skulle ha på några få timmar komponerat och nedskrifvit den härliga, i sträng stil hållna inledningen och detta under det han kämpade med sömn och trötthet. Blott och bart hvad tiden beträffar uppreser sig svårigheter därför, ty då ouverturen innehåller omkring trehundra takter och detta tal multipliceras med de tolf linierna inom klammern, skulle summan af dels fyllda, dels tomma takter uppgå till tre tusen sex hundra.

Ett annat under skulle ha varit det att, enligt hr v. Nissens påstående, Pragkapellet skulle ha spelat den svåra ouverturen första gången från bladet, och spelat den väl, ty Mozart sjelf yttrade derom: »Visserligen föllo många noter under notställarn, men ouverturen har dock gått ganska lyckligt af stapeln.»

Icke blott ouverturen utan hela det härliga verket uppväckte en obeskriflig hänförelse i den öfverfyllda salongen. Tredubbel fanfar och ändlösa applåder helsade mästaren, hvilken, såsom vi sagt, icke blott öföfvat rollerna med sångarne, utan till och med föredansat menuetten, ty märkvärdigt nog ansåg han sin skicklighet i dans nästan större än den musikaliska. Äfven de följande föreställningarna gäfvos samma resultat, så att den lycklige impresarion sedan mästaren återvänt till Wien skref i ett bref till honom: »Lefve Mozart, lefve Da Ponte!»*

»Don Juans» utförande i Prag, hvarvid alla medverkande af beundran för verket och af kärlek till dess skapare gjorde sitt bästa, var alldeles förträffligt. Särskildt kunde man svårigen finna en så förförisk Don Juan som Bassi, en ung sångare med den vackraste gestalt och genial framställningsgäfva. Beklagligen göres denna rol ofta till en fränstötande vrånbild. Den ene gör deraf en vanlig dagdrifvare, den andre en fadd zierbängel, den tredje en sentimental vekling, men rollen fordrar en fullständig kavaljer, ty operans hjelte är en sådan, utrustad med de härligaste, ehuru olyckligtvis missbrukade både andliga och kroppsliga gåfvor. Svårigheten af en god framställning af »Don Juan», till och med för de förnämsta scener, ligger också deruti att, med undantag af Mazettos, samtliga manliga och qvinliga roller äro hufvudroller och fordra representanter af första rang i utseende, sång och spel.

I Wien gick »Don Juan» ett helt annat öde till mötes. Illa instuderad, illa sjungen, illa spelad och illa förstådd, måste den vika för Salieris »Axur», om hvilken ingen numera har någon känne-

dom, under det att »Don Juan» skall lefva så länge det gifves en musikalisk konst. Endast kejsar Franz Joseph berömde Mozarts verk, men ansåg att det ej var kost för Wienarne. Mozarts svar: »Man måste låta dem få tid att smälta den», visade sig framdeles riktigt.

Intressant nog är att höra Göthes ömdöme om »Don Juan». I slutet af 1797 skref Schiller till Göthe att han hade alltid haft ett visst förtroende till operan, att af henne genom musikens makt det ideala sorgspelet skulle kunna utveckla sig till ädlare gestalt för scenen.

Derpå svarade Göthe: »Er förhoppning skulle ni nyligen kunna ha fått se uppfylld i hög grad vid uppförandet af »Don Juan»; derföre står också detta stycke alldeles isolerat, och genom Mozarts död är allt hopp om någonting liknande försvunnet.»

Glucks fordran af dramatisk-musikalisk karakteristik är också med »Don Juan» i högsta grad uppfylld och denna hittills öfverträffad. Musiken i denna opera är ett under af kraft och behag, af snillrikhet och välljud, af ädel och djup känsla.

Mozart i Berlin.

Ehuru Mozart redan i sin första ungdom gjort flere konstresor till Paris och London, så kom han dock först mot slutet af sin korta lefnad, år 1789, att resa till Berlin. Detta skedde på tillskyndan af hans lärjunge och vän furst Lichnowsky, som bjöd honom plats i sin vagn att som resällskap färdas dit. Öfver Dresden och Leipzig för Mozart sålunda till Berlin, der den mycket musikaliske konung Fredrik Wilhelm II med otålighet väntade honom.

Samma dag han anlände till Berlin gafs på kgl. teatern hans omtyckta opera »Enleveringen ur Seraljen». Mästaren ville ej gå miste om att öfvervara uppförandet af operan och begaf sig derför genast, då han ej hade tid att kläda om sig, resklädd som han var till operahuset. Alla sittplatser voro upptagna och han kunde endast få en ståplats på parterren. Men det gjorde honom ingenting, ty han hade hela dagen fått sitta i resvagnen.

Med uppmärksamhet följer han den i allmänhet förträffliga föreställningen. Än är han ytterst belåten, än åter missnöjd med tempot eller med de af sångarne godtyckligt tillagda broderierna. Sitt bifall eller klander uttrycker han till en början med gester och obegripliga ljud, men allt mer och mer ifrig drager han sig småningom ned åt orkestern, gnolar och brummar med melodier och slår energiskt takten med handen, hvarvid han träffar en och annan af sina grannar utan att det faller honom in att be dem om ursäkt.

Den lille resklädde mannens beteende ådrager honom allt större uppmärksamhet. Somliga skratta, andra förarga sig

öfver hans friheter. Han märker ingenting och hör inte heller de högt uttalade yttringarna af misshag mot fridstöraren, som vågar uppföra sig så under en Mozart-opera. Men då nu andra violinerna efter det felaktiga partituret i Pedrillos aria »Fort till striden» hvar enda gång gripa dis i stället för d, utropar han förgrymmad: »Fördömda karlar, vill ni ta d genast!» hvarvid det uppstod allmän rörelse bland publiken och i orkestern. Några medlemmar af den senare kände igen mästaren, och underrättelsen om hans närvaro spred sig från salongen äfven till scenen, der nyheten väckte icke så ringa uppståndelse. Blondes sängerska, den förtjusande Baranius, förklarade att hon var så rädd, att hon ej vidare kunde sjunga. Kapellmästaren vände sig i sin förlägenhet till Mozart, som i hast uppträder mellan kulisserna och vänder sig till sängerskan, sägande: »Madame, hvad är det för historier! Ni behöfver inte vara rädd; ni har ju sjungit alldeles förträffligt, och för att ni sedan i ett och annat skall göra det ännu bättre, vill jag gå igenom partituret med er.» Nu fattade madame Baranius åter mod och operan kunde fortsättas till slut.

Nästa dag kände hela Berlin till händelsen på teatern, och Mozarts ankomst var den stora tilldragelsen för dagen. Alla ville lära känna eller åtminstone se den berömde mästaren. I Berlin hade Mozart den oväntade glädjen att sammanträffa med Ludvig Tieck och sin förre lärjunge Hummel, den utmärkte pianisten.

Ytterst nådigt och älskvärdt mottog konungen den af honom så högt värderade tonkonstnären, som han gerna ville fästa vid Berlin. Nästan dagligen måste Mozart spela för eller med konungen synnerligast i kvartetter, som denne hade stor förkärlek för. Då Fredrik Wilhelm frågade Mozart hvad denne tyckte om hans kapell, hvilket ansågs för ett af de förnämsta i Europa, svarade Mozart: »Det är den största samling virtuoser i världen, och kvartetten har jag aldrig hört spelas så som här; men samspelet i orkestern kunde vara bättre!» Kungen, som glädde sig åt mästarens uppriktighet, svarade: »Stanna då kvar hos mig, så blir den nog bättre; jag erbjuder er tre tusen thaler i lön.»

Då Mozart, helt öfverraskad och obetsamt, endast yttrade: »Kan jag väl öfvergifva min gode kejsare?» sade konungen: »Öfverlägg med er sjelf; under ett års tid står er platsen öppen.»

Men Mozart stannade i Wien, der han af Joseph II endast uppbar åttahundra gulden om året; sin tacksamhet för konungens huldrika bevägenhet, hvilken äfven yttrade sig i dyrbara skänker, ådagalade han emellertid genom att tillägna honom en serie af sina kvartetter.

Öfver konungens lärare i violoncellspelning, fransmannen Dupont, för öfrigt en virtuos af första rangen, hvilken sökte nödga Mozart att tala franska, yttrade sig denne på följande sätt: »En sådan narr! den som så i årtal left i tyskt land och

* Enl. en annan uppgift skulle operaregissören Guardasoni ha skrifvit detta till Da Ponte sedan denne lemnat Prag.

ätit tyskt bröd, skulle inte den kunna tala tyska eller åtminstone rådbråka det så godt eller dåligt hans franska mule kan komma ut med?»

Reichardt, konungens kapellmästare, som fått höra Mozarts ogunstiga dom angående orkesterns samspel, hvaröfver kapellet kände sig såradt, hämnades derigenom att han skref i det af honom utgifna »Musikalisches Wochenblatt»: »Mozartdyrkan har snart ingen ände. Se bara på konserterna hur damernas små hufvuden böja sig åter och fram som vallmo-knoppar på sin smala stjelk så snart man hör sjungas den der galenskapen »Mann und Weib, und Weib und Mann, reichen an die Gottheit an.»

Konungen deremot icke allenast fortfor att visa den store mästaren sin bevågenhet oförändrad ända till hans lefnads slut, oaktadt alla försök att minska densamma, utan öfverflyttade den äfven till hans i små omständigheter efterlemnade familj. Då Mozarts enka kom till Berlin, fann hon der ett vänligt emottagande och konungen beviljade hennes ansökan om en beneficeföreställning af »Titus» på kgl. operan genom följande kabinetsorder:

»H. kungl. majestät gör sig ett särdeles nöje att genom villfarande af den begäran, som framstälts af Mozarts enka, visa huru högt han värderat hennes af lidne mans talang och huru mycket han beklagar de olyckliga omständigheter som hindrat honom att skörda frukten af sina härliga verk.»

Operasalongen var vid beneficeföreställningen, som bevestades af hela den kgl. familjen, alldeles fullsatt, och inkomsten belöpte sig till nära tre tusen thaler.

Berliner-kritik

Öfver första uppförandet af »Don Juan».

Kritiken öfver »Don Juan» i Berlin var icke fullt belåten med den nya operan efter hennes första uppförande d. 20/12 1790. Så yttrar sig »Chronik von Berlin» om första uppförandet på följande sätt:

»Att herr Mozart är en förträfflig, stor komponist skall hela världen medgifva; men huruvida han ej skrivit eller efter honom skall skrivas någonting större än denna opera, det må man tillåta oss att sätta i fråga. Ej konsten i öfverlastning af instrumenter, utan hjertat, känslan och passionerna måste hos tonkonstnären komma till uttryck; då skrifer han stort, då kommer hans namn till efterverlden. Grétr, Monsigny, Philidor äro och förblifva bevis derpå. Mozart ville i sin »Don Juan» skriva någonting utomordentligt, så mycket är visst; det utomordentliga fins der också, men icke det öupphinneliga och stora. Nycker, infall, stolthet, men icke hjertat, hafva skapat »Don Juan», och vi skulle hellre velat i ett oratorium eller någon annan högtidlig kyrkomusik ha beundrat det höga han mäktar åstadkomma inom tonkonsten, än i hans »Don Juan», hvars utgångsmarsch är temligen

analog med en skildring af yttersta domen, dervid, liksom såpbubblor, grafvarna springa upp, bergen försättas och mord-engeln med skräcktrumpeten blåser till uppbrott. Med allt detta har operan emellertid skaffat direktionen goda inkomster och galleriet, logerna och parketten ha varit fullsatta, ty en ande i full rustning och eldsprutande furier äro starka magnet.»*

Friedr. Jacobi skrifer härom till Herder: »Så har också jag fått se »Don Juan» men dervid haft mycket tråkigt. Denna opera är ju ett outhärdligt ting, och väl att detta är öfverståndet!»

År 1837 firade man i Berlin tvåhundra uppförandet af »Don Juan». Från Dec. 1790 till slutet af 1886 har Don Juan i Berlin gifvits 491 gånger. I Wien, der operan två år förut — 1788 — första gången gick öfver scenen, har hon till 20 Jan. 1887 endast gått 472 gånger. Båda städerna ha öfverflyglats af Prag, som till slutet af 1886 har sett operan uppföras ej mindre än 532 gånger.

»Don Juan»

på Stockholms operascen.

Mozarts »Don Juan» gafs å kgl. operan härstädes första gången d. 6 Dec. 1813 med text öfversatt af C. G. Nordfors. Den 27 Jan. 1856 uppfördes operan med till en del ny öfversättning af W. Bauck. Vid 126:te representationen borttogs helvetesscenen och vid 129:de repr. gafs här första gången sextetten i slutet af operan. Den 27 Jan. 1856 — 100:de årsdagen af Mozarts födelse — gafs operan med nya kostymer och nya dekorationer af Emil Roberg. Operan har till och med sista representationen d. 11 Januari detta år gått 273 gånger öfver vår operascen och der haft följande rollbesättning:

Don Juan: hrr Du Puy, Sällström, Günther, Dannström, Walin, Della Santa, Arlberg, Willman, Betz (på tyska), Lange, Campobello (på italienska) och Forstén (s:a 12).

Guvernören: hrr Preumayr, Michal, Pfeifer, Haglund, Holmgren, Uddman, Sandström, Behrens, Weiss, Strömberg, Lundvik, Lundquist och SELLERGREN (13).

Don Octavio: hrr Lindström, Pfeifer, Strandberg, Günther, Dahlgren, Ödmann, Westberg, Bröderman och Lundmark (9).

Leporello: hrr Lindman, Fahlgren, L. Kinmansson, Uddman, Walin, Willman, Weiss, Janzon, Behrens, Lammers, Johansson och Söderman (12).

Mazetto: hrr Broman, Bonn, Håkansson, L. Kinmansson, Wennbom, Lundbergh, Willman, Sandström, Hj. Håkansson och J. Örtengren (10).

Donna Anna: Mlle H. Widerberg, fru Enbom, mlle Lindström, fru Håkansson, mlls Ficker (fru Gelhaar), Lind, Ström (fru Billing), Michal (fru Michaeli), André (fru Stenhammar), fru Dustman-Meyer (på tyska), fru Röske-Lund, frökn. Wichman, Pyk, Ek, Grabow och Anna Strandberg (16).

Donna Elvira: fruarna Serehn, Enbom, mlls Fundin, Michal (fru Michaeli), Löwgren, Malmström, Röske, Jacobsson, Memsén, Wich-

* Afgrundsscenen är, som bekant, numera alltid utesluten.

mann, Pyk, fru Willman, frökn. Lehmann (på tyska), Ek, Karlsohn och fru Östberg (16).

Zerlina: fru Lindström (Frösslind), mlls Fagerberg (fru Sällström), M. Ficker (fru Gelhaar), Fundin, J. Widerberg (fru Liedberg), Torsslow, Sjöberg, fru C. Strandberg, mlls Röske, Gelhaar, Söhring (fru W. Strandberg), Moe, mme Trebelli (på italienska), mlle Karlsohn, fru Sinico-Campobello (på italienska), frökn. Niehoff (fru Edling), Laurin och Hultkrantz (18).

Mozarts pianomusik.

I förteckningen öfver Mozarts verk, utgifna i Breitkopf et Härtels mönsterupplaga, om hvilka förut talats i biografien i början af detta nummer, äro äfven hans pianosaker nämnda. Då det är dessa Mozarts kompositioner hvilka först och allmännast komma till kännedom och användande, vilja vi egna en särskild uppmärksamhet åt dem, ehuru utrymmet här ej medgifver en mera omfattande granskning af dem. Vi fästa oss då vid dem som äro utkomna i Peters vackra godtköpsupplaga, utan att tala om andra upplagor af dem.

Liksom de äldre klassikerna i allmänhet äro för pianoundervisningen af stor vikt och hafva en synnerlig förmåga att reda det musikaliska begreppet, adla föredraget och odla den musikaliska smaken, så äro isynnerhet Mozarts pianoverk lämpliga dertill för den pianospelande ungdomen. De äldsta klassikerna, en Bach och Händel, äro för ungdomen på mellanstadiet för torra; Haydn är något föräldrad, Beethoven för svår. Mozart deremot, lättfattlig, ungdomsfrisk och melodios, är det mest lämpliga studium för densamma. Och för öfrigt — Mozarts pianosonater t. ex. äro mästerverk, som åt ung och gammal bereder den renaste musikaliska njutning; de kunna ej nog användas och anbefallas samt böra icke saknas i någon pianists bibliotek.

Petersupplagan af Mozarts 4-händiga pianokompositioner upptager 4 Sonater, 2 Fantasier, Variationer och Fuga. Den första sonaten, i D-dur, är särdeles humoristisk och lättspelt, de öfriga, i B-dur, F-dur och C-dur, större i anläggningen, vackra och medelsvåra. Fantasierna äro båda i F-moll; den senare (N:r 5) särdeles storslagen och skön.

De 2-händiga sonaterna (Pet. N:r 486) äro till antalet 18, då man till dem i nämnda upplaga äfven räknar Fantasia med Sonat i C-moll, som slutar samlingen. För det praktiska, instruktiva bruket af dessa sonater vilja vi tillråda att genomgå dem i följande ordning från de lättare till de svårare. Vi börja då med Petersupplagans N:r 15 (»Facile»), C-dur, och gå vidare till N:r 2 (G-dur), N:r 3 (D-dur), N:r 5 (F-dur), N:r 4 (B-dur), N:r 6 (F-dur), N:r 1 (F-dur), N:r 9 (Ess-dur), N:r 8 (C-dur), N:r 11 (F-dur), N:r 14 (G-dur), N:r 16 (C-dur), N:r 7 (A-moll), N:r 12 (A-dur med var. och final Alla Turca), N:r 10 (D-dur), N:r 13 (D-dur), N:r 17 (B-dur) och ofvannämnda N:r 18.

Petersupplagan N:r 6 innehåller 3 Fantasier (D-moll, Ess-dur och C-dur), 3 Rondon (D-dur, A-moll och F-dur), Overture i Händels stil, Adagio, Menuett och Gigue. Af Fantasierna äro den första i D-moll lätt och särdeles intagande, de andra mera storartade och svåra. Likaså äro af nämnda rondon N:r 1 lätt, de andra mera fordrande. Pianokonserterna, de mest kända (arr. af Hummel), äro 7 till antalet. N:r 1 (D-moll), N:r 2 (C-dur), N:r 3 (Ess-dur), N:r 4 (C-moll), N:r 5 (D-dur), N:r 6 (Ess-dur), N:r 7 (B-dur).

För öfrigt erinra vi om arrangemangen af konserterna 4 händ. (Pet. 999 a—c) och 2 händ. (Pet. 765), d:o af symfonier 4 händ. (Pet. 12 symfon. 187 a och b) och 2 händ. (6 berömda symfon. Pet. 198) samt 4 händ. arrangement af kvintetter, kvartetter och trior (Pet. 1718—20) m. m. För öfrigt hänvisas till de musikkataloger som finnas att tillgå.

Från scenen och konsertsalen.

- Okt. **Stora teatern.**
18. Bizet: *Carmen*. (Carmen: frk. Almati, Michaela: Fröken Lindegren fort. debut).
 2. *Det var en gång*.
 4. Halévy: *Judinnan*. (Kardinal Brogni: hr Elmlblad, som gäst).
 6. Nicolai: *Muntra fruarna i Windsor*. (Falstaff, Fenton: hrr Elmlblad, Bröderman).
 - 8, 12. Verdi: *Ernani*. (Elvira, Giovanna: fruar Östberg, C. Strandberg; Carl V, Silva, Ernani, Riccardo, Jago: hrr Lundquist, Strömberg, Sellman, Ohlsson, Grafström).
 10. " " (Silva: hr SELLER-
gren).
 15. Weber: *Friskytten*. (Agatha, Anna, Kasper, Max, Kuno: frk. Klemming, fru Edling, hrr Rosén, Sellman, SELLER-
gren).
 - " *Vals*. (Aufforderung zum Tanz).

Vasa-teatern.

- 3—15. Varney: *Amor gengångare* (L'Amour mouillé), operett i 3 akter af Jules Prevel och Armand Lorient. (Prins Carlo, prinsessan Lauretta, Catarina: frk. Anna Pettersson, fruar Selma Gründer, Cederberg; Pampinello, Cascarino: hrr Gründer, Eliasson).

Musikaliska Akademien.

8. Fröken Agnes Jansons konsert (bitr. frkn. Ek, Claesson, Sidner, hrr Lejdström, Schmidt).

Jakobs kyrka.

9. Orgelkonsert af dir. W. Heintze (bitr. dir. Hallén, orkesterdirigent, hr Söderman, en musikalskarinna).

Berns' Salong.

1. Mandolinsällskapet familjen Armaninis 1:a uppträdande.
9. Frk. Marie Dahls och hr Adrian Dahls matiné (bitr. frk. Hultcrantz, hrr Heintze, Lejdström, Åberg, R. Dahl).

Blanchs Café.

12. Systrarna Tacianus från Budapest 1:a upptr.

Herr Elmlblad lyckades i sina sista roller på kgl. operascenen vida bättre än med sitt första uppträdande. Särdeles

dokumenterade han sig som kardinalen i »Judinnan» såsom en dramatisk sångare af rang. I denna rol liksom i hans väl groteska Falstaff märktes icke några intonationsfel såsom i »Trollflöjten». — Såsom den första operanyheten för säsongen kunna vi räkna Verdis »Ernani», som ej på länge varit gifven härstädes. Fru Östberg innehade Elviras svåra parti och utförde det på ett briljant sätt; röstens välljud och dess mästertliga behandling i förening med ett passionerat dramatiskt spel gjorde hennes framställning till ett verkligt konstverk. En stundom märkbar vibration af rösten verkade i någon mån störande, hvarjemte mera enkel och naturlig gestikulation skulle ge mindre relief åt den uppstyltade patosen i Verdis musik. Herr Sellman var en förträfflig Ernani och vid god röstdisposition. Hr Lundquists mäktiga stämma tog sig som vanligt väl ut i Carl V:s parti, endast störd af en om ansträngning vittnande andhemtning. Af Silvas representanter vinner hr Strömberg med sin rörlighet ovilkorligen priset gent emot hr SELLER-
grens oböjliga stelhet.

I Carmen har fröken Lindegren åter börjat debutera; vi ha förut yttrat oss om denna debutant och hafva ingenting att tillägga. »Friskytten» med sin nya Agatha, frk. Klemming, ha vi ännu ej fått tillfälle att se och höra. För närvarande synes den dramatiska scenen på Stora teatern ha med sin »Askunge» öfverflyglat den lyriska — ett bevis för vårt alltid drifna påstående att dessa båda scener icke utan olägenhet kunna inrymmas på samma plats. En påträffad dramatisk kassapjes får ej störas i sin dagliga marsch.

Vasateatern öppnade sina portar d. 3 Oktober och tack vare de nya lokalförändringarna möter nu publiken äfven der rymlighet och trygghet; det elektriska ljuset gör också temperaturen behaglig der. Teatern disponerar kända och goda krafter i fröken Anna Pettersson, herr och fru Gründer (Selma Jonsson), herr Kloed samt fruar Cederberg och Bergström, hvarom Varneys operett »Amor gengångare» bär vittne. Operetten, som hör till det mera oskadliga slaget, är icke synnerligen handlingsfrisk, men eger många vackra melodier och musikaliska ensembler, t. ex. den nätta fogelburscenen i andra akten, en verklig triumfscen för fröken Pettersson, hvars behagfulla spel och sång har tillfälle att göra sig gällande i denna operett, särskildt i nämnda scen.

Djurgårdsteatern flyttar i dagarne sina »Landsförvistar» till Södra teatern. Söder har för öfrigt fått sig en ny teater i Mosebackes varieté-teater »Folies Bergères».

Fröken Jansons konsert å Musikal. Akademien hade väl varit mera besökt om icke första representationen af »Ernani» samtidigt egt rum. Fröken Janson vann emellertid med sin sköna stämma och sitt konstnärliga föredrag stort och välförtjent bifall. Hon kommer att nästa söndag åter låta höra sig å dir.

Heintzes kyrkokonsert, hvilken, i hufvudsak repris af konserten den 9 d:s, vi i nästa nummer få redogöra för. Syskonen Dahls matiné i Berns' salong var besökt af en talrik publik, som visade sig mycket belåten med de unga konsertgifvares prestationer och särskildt med de kompositioner af herr Adr. Dahl, hvilka då föredrogos, nämligen pianosakerna »Danse hongroise» för 4 händ., Gavott och Preludium för 2 h., duetten »Tonerna» samt solosångerna »Melankoli» och »Invocation».

Från in- och utlandet.

Stora Teatern. »Don Juan»-jubileet kommer att d. 29 d:s firas här med uppförandet af operan och möjligen äfven med någon i anledning af dagens högtidlighet arrangerad tablå till hyllning af komponisten. Operan gifves då här för 274:de gången. Rolbesättningen vid denna repris blir följande: Hr Emil Linden kommer att debutera i titelrolen och fru Östberg skall sjunga Donna Elviras parti; såsom Donna Anna komma fröknar Strandberg och Riego att alternera; såsom Zerlina fru Edling och Frök. Bergenson; i Leporellos rol alternera hrr Janson och J. Örtengren, i guvernörens hrr Strömberg och SELLER-
gren. Don Octavio blir hr Strandberg och Mazetto herr Nygren.

Å denna teater förestår innan kort äfven en repris af »Martha», hvari då för första gången uppträda fröknar Karlsohn och Almati som lady Harriet och Nancy, hrr Lindblad och J. Örtengren som Lyonel och Plumkett. Hrr Janson och Dahlgren utföra Tristans och Domarens partier; i Nancys rol kommer frök. Bergenson att alternera.

Nya Teatern började sin verksamhet d. 15 d:s med uppförande af ett lustspel »Trassliga härfvorn», hvari hr Holmqvist uppträdde som gäst. Det dramatiska associationssällskapet, som förhyrt teatern, har till sin styrelse utsett hrr Aug. Warberg, Aug. Falek och Ax. Collin.

Fröken Jenny Kaiser, den unga sångerskan från Göteborg, som vi förut omtalat, elev af fru Miolan-Carvalho, kommer Sönd. d. 23 d:s att i Berns salong gifva en matiné, biträdd af hrr Lejdström, Aulin och Fexer.

Johannes Elmlblad afreste d. 12 Okt. från Bremen med ångaren Saale till New-york för att tillträda sitt engagement derstädes. Bland ressällskapet befunno sig sångerskorna Lilly Lehmann och Marianne Brandt, tenoristen Niemann och kapellmästaren Anton Seidl med fru, Marie Seidl-Krauss.

Dir. Heintzes kyrkokonsert kommer att förnyas som matiné Sönd. d. 23 Okt. i Jakobs kyrka, hvarvid man får njöt åter höra fröken Agnes Janson, hvilkens talang såsom kyrkosångerska står särdeles högt.

Fredr. Petersons föreläsningar om rytmen avslutas Fredagen d. 21 Okt. Dessa intressanta föreläsningar, åtföljda af flera musikillustrationer, hafva eget nog varit föga talrikt besökta. Vi skola i ett följande nummer redogöra för innehållet af desamma.

Pianisten professor Benno Schönbberger gifver nästa tisdag konsert i Musikaliska Akademien. Hr S., ehuru endast en helt ung man, är professor vid konservatoriet i Wien och har gjort sig känd som mycket solid pianospelare. Under förra säsongen i London väckte hans spel en uppmärksamhet jemförlig med Pachmanns. Konserten förmedlas likasom dir. Heintzes kyrkokonsert af den nybildade »Teater- och Konsertbyrå», Drottningg. N:o 8.

Kammarmusik-soaréerna, som under säsongen komma att gifvas i Vet.-akademiens hörsal af hrr Aulin, Bergström, Sjöberg och Carlson, taga sin början d. 28 Okt., hvarvid komma att utföras stråkvartetter af Mozart (D-dur) och Schumann (A-moll) samt pianoqvartett af Saint-Saëns (B dur). I den senare skötes pianopartiet af frök. Valborg Aulin. Anteckning för abonnement till alla 4 soaréerna (till salen 6 kr., läktaren 5 kr.) kan ske hos alla hrr musikhandlare. Lösa biljetter säljas till resp. 2 och 1,50 kr.

Vi hoppas att våra musikvänner skola se sig och soarégifvarne till godo genom att talrikt anteckna sig till dessa soaréer och dermed uppmuntra tillståndet af årliga kammarmusiksoaréer, som aldrig borde saknas bland säsongens musiknöjen i hufvudstaden.

Förlofning tillkännagafs d. 15 d:s mellan tonsättaren dir. Andreas Hallén och fröken Clara Söderberg, dotter till grosshandlare H. G. Söderberg härstädes och hans maka, född Sundel.

Fru Wilhelmine Holmboe-Schenström, den framstående norska sångerskan, hvars porträtt och biografi voro införda i Sv. Musiktidning N:o 16 år 1884, har nu lemnat Paris, der hon flere år under namnet Lhombino verkat som sånglärarinna särskildt vid »Académie internationale de Musique et des beaux Arts» jemte Pauline Viardot och andra musikaliska celebriteter, och är nu fru H.-Schenström, hvars man är svensk militär, bosatt i Kristinehamn och kommer fortfarande att egna sig åt sångundervisning, såsom en annons i dagens tidning angifver.

Syskonen Tor och Valborg Aulin hafva återkommit efter sin konserttur till de norrländska städerna. Den tillämnade konserten i Östersund blef på grund af melankomna hinder inställd. Syskonens till-

ämnade konsert å Stora teatern måste inställas på grund af det trägna spelandet derstädes; i stället kommer hr Aulin att biträda vid en symfonikonsert.

Mackenzies berömda bok om *Röstorganens vård och utbildning* har i bemyndigad öfversättning af dr Gustaf Setterblad utgifvits på Hugo Gebers förlag. Denna »Handledning för sångare och talare» förtjenar erhålla och vinner säkert stor spridning. Den lediga öfversättningen är verkställd af en mycket ansedd fackman bland hufvudstadens läkare och som sjelf gjort sig bekant som god sångare. Vi hinna ej i dag närmare redogöra för den märkliga bokens innehåll.

Arvid Ödmanns andra uppträdande i Köpenhamn d. 29 Okt. såsom Almaviva i »Barberaren i Sevilla» lär ha varit en fullständig succés. Recensionerna öfver hans så väl sång som spel äro mycket smickrande.

Paris. Maurice Strakosch afled härstädes natten mellan den 9:de och 10:de Oktober i följd af en hjertåkomma i förening med andtappa. Han var vid sin död 62 år gammal och efterlemnar i sitt gifte med Amalia Patti 2 barn: sonen Robert, som var ledaren af den skandinaviska Arnoldson-tournén, och en dotter, gift i Paris.

Pianomagasin.

Flyglar, Pianinos, Tafflar och Orglar från in- och utländska utmärkta Fabriker till de billigaste priser. För instrumentens bestånd ansvaras.

Äldre Pianos tagas i utbyte.
OBS. Ständigt lager af Flyglar från Blüthner och Pianinos från G. Schwechtens berömda fabriker.

Gust. Petterson & Komp.,
38 Regeringsgatan 38.

Flyglar, Tafflar och Pianinos från J. G. Malmsjö.

Oscar Lejdström,
Sånglärare.
Kongl. Myntet.

Solo-Klarinettblad
å 4 kr. pr dussin.

Emil Fröling,
Norrköping.

Vid beställning bedes om mått eller att ett gammalt blad medskickas och garanteras då för god ton.

Fru Lhombino-Schenström från Paris,

som i 16 år varit operasångerska och sånglärarinna, emottager elever (nybegynnare så väl som mera försigkomna) och utbildar dem, på mycket kort tid, så väl för privat-salongen som operan och konsertsalen. Undervisningen, liksom konversationen, kan ske på svenska, italienska, franska, tyska eller engelska. Anmälningar, äfven skriftliga, mottagas från den 1 nästkommande Oktober i Kristinehamn.

C. H. Billbergs
PIANOFABRIKS,
Göteborg,

prisbelönda Pianinos
efter nyaste system säljas billigt. (G. 22223x2.)

Sånglektioner

gifvas af
Elisabet Widgren.
Anmälningar mottagas i Herr. Elkan & Schildknechts musikhandel.
Referenser: Direktör I. Dannström.
Sturegatan 36.

Stråkinstrumenter,
Flöjter, Klarinetter och
Zittror m. m.
Strängar
garanteras rena och utomordentligt starka.
Gamla violiner
från 50 kr.

Stråkar, Lådor och tillbehör.
För hvarje instrument lemnas full garanti.
Emil Fröling,
Norrköping.

Svensk Musiktidnings byrå
och **Expedition** har flyttats till
Hötorget N:o 6, 1 tr. upp öfver gården, ingång från Olofsgatan.
Redaktionen.

Sir Morell Mackenzie.

På Hugo Gebers förlag har i dag utkommit:

Röstorganens vård och utbildning.

En handledning för sångare och talare af

Sir Morell Mackenzie.

Bemyndigad öfversättning från originalets fjärde upplaga af

Dr Gustaf Setterblad.

Med särskildt förord af författaren och försedd med 20 illustrationer.
Första häftet. Pris: 1 krona.
Andra häftet (slutet) utkommer om c:a 14 dagar.

INNEHÅLL: Wolfgang Amadeus Mozart (med porträtt). — Tillkomsten och första uppförandet af Mozarts »Don Juan». Ett minnesblad till operans hundraårsfest af L. Erbach. — Mozart i Berlin. — Berlinerkritik öfver första uppförandet af »Don Juan» — »Don Juan» på Stockholms operascen. — Mozarts pianomusik. — Från scenen och konsertsalen. — Från in- och utlandet. — Annonser.